

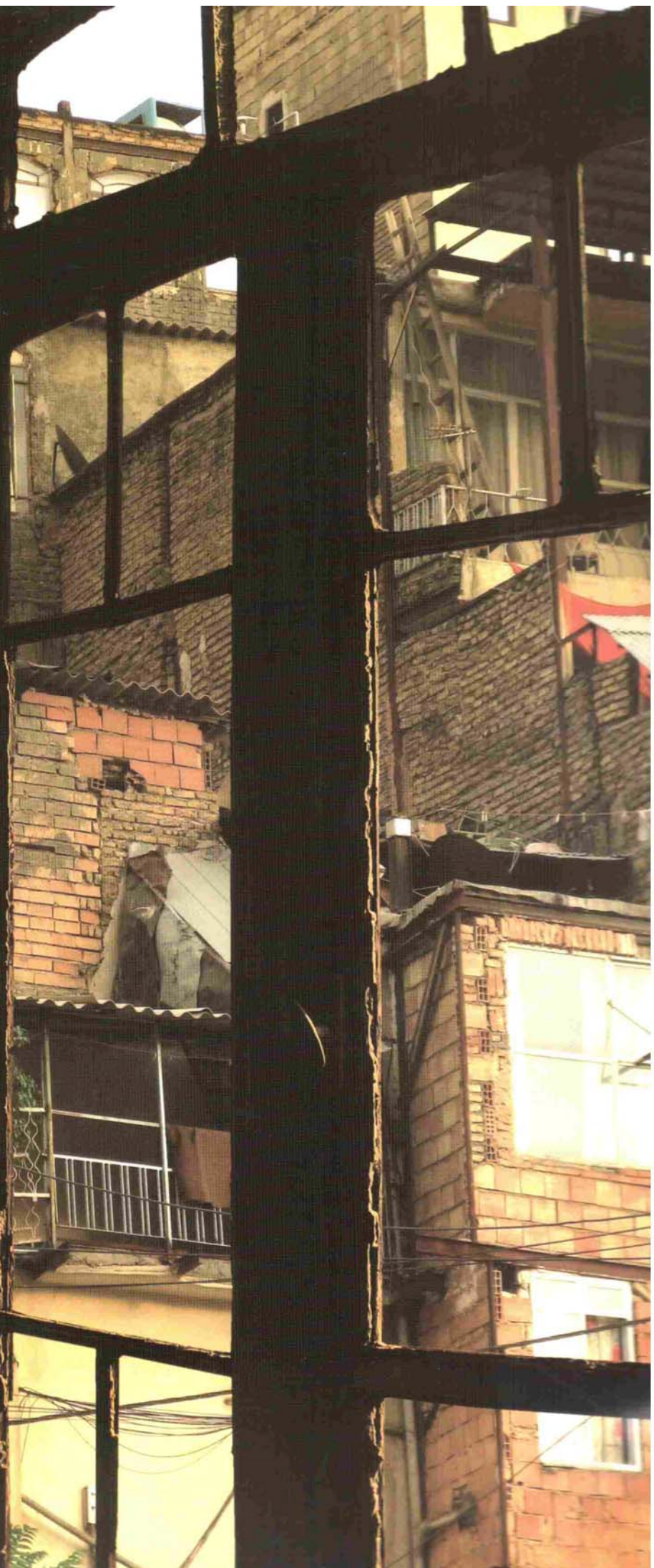
آبادی

فصلنامه شهرسازی و معماری
سال بیستم - شماره ۶۷
تابستان ۱۳۸۹ - ۳۵۰ تومان

Abadi

Quarterly Journal of Architecture
and Urbanism
Vol. 20, No. 67
Summer 2010

موضوع: بافت‌های فرسوده شهری

by: Hamidreza Shayan
Hamed Kamelnia
Hojjat Vosagh

act:

Review of the literature related to urbanism in the world during the last decades, as well as the experiences gained from regeneration, revitalization, restoration, redevelopment, recreation and other such projects demonstrate that according to the design context, different approaches have been employed in each important historical district at the same time as being diverse, these experiences have investigated issues with social, economic, cultural, and political objectives in order to realize overall ideas. In recent years the inclusion of social objectives has been of particular importance. By considering objectives such as improving security, preserving the identity of historical fabrics, paying due attention to architectural and historical characteristics, and preparing the grounds for attracting tourists, these objectives pave the way for the general satisfaction of residents. The realization of these objectives would be possible only through involving the local public in the process of participation, and as a result the preservation and protection of old fabrics by the residents themselves. Through a comparative study of the restoration and revitalization of deteriorated fabrics in developed countries on the one hand, and the case studies in Iran on the other hand, in this study we have endeavored to extract the relevant keywords related to the field. The results demonstrate the improved social empowerment of the area in relation to the city as a result of an improved sense of belonging of the residents, preserving the identity of historical fabrics and preparing the conditions for attracting tourism are among the social objectives that have been taken into account because of the ties they share with relevant experiences in other countries.

1. M. Sc. in Architecture from the University of Tehran; faculty member at the Faculty of Architecture, Science University of Jondishapour, Mazandaran

2. M. Sc. in Architecture from the University of Tehran; faculty member at the Faculty of Architecture, City of Ferdowsi

3. M. Sc. in Urban Planning from the Islamic Azad University's Central Unit

بررسی نقش و جایگاه معیارهای اجتماعی در تحقق‌پذیری مرمت بافت‌های فرسوده شهری

An Investigation of the Role and Place of Social Criteria in Realizing the Restoration of Deteriorated Urban Fabric

نویسندگان: حمیدرضا شایان^۱ حامد کامل‌نیا^۲
حجت وثاق^۳

این مقاله در دومین همایش ملی بهسازی و بازآفرینی بافت‌های تاریخی، فرسوده شهری و سکونتگاه‌های غیر رسمی شیراز ارائه گردیده است.

مقدمه

در بررسی طرح‌های مرمت یا احیای بافت، بیش از هر چیز، توجه به بازگشت زندگی به بافت‌هایی است که در حال حاضر پویایی و بازده مناسب خود را نداشته و رفته رفته به مکان‌هایی غیرقابل استفاده یا استفاده به میزان حداقل تبدیل شده‌اند. موضوع بسیار مهمی که در مواجهه با این بافت‌ها وجود دارد، توجه به احیای آنها با اصل قرار دادن توجه به ساکنین و نیازهای افرادی است که ارتباط مکانی و تاریخی با فضا داشته و یا می‌توانند برقرار سازند. در عین حال، زندگی در محیط‌های تاریخی و بافت‌های کهن، به همان میزان که نیازمند هم‌احساس بودن با رخدادهای، خاطره‌ها و ریشه‌هاست، نیازمند اعتقاد به بروز تغییراتی نو در آنهاست. دامنه برخورد با این موضوع با رویکردهای مختلف و بعضاً بسیار متضاد همراه است. این دامنه، از برخوردی بسیار متعصبانه که معتقد به عدم تغییر کالبدی و حفاظت صرف تک‌بناها می‌باشد آغاز شده و تا مرحله تخریب و دوباره‌سازی پیش می‌رود.

امروزه نتایج حاصل از مطالعات و تجربه‌های بدست آمده که در برخی موارد در دسترس‌اند نشان می‌دهد که حفظ تک بناها و توجه صرفاً مقدس‌مآبانه به میراث کهن نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای زندگی امروز باشد. آنچه مهم است، وجود جریان زندگی است که با نیازها و ویژگی‌های خاص خود بتواند در کالبدهای کهن اتفاق افتد.

در نهایت می‌توان گفت که بزرگترین معضلی که بافت‌های تاریخی و باارزش شهری از آن رنج می‌برند، نبود تحرک اجتماعی و فاصله گرفتن از جریان رایج حیات اجتماعی شهر است که باعث شده فرصت نگهداری آنها توسط جریان خودجوش و پویای مردمی از بین برود و آنها را بیش از پیش نیازمند فعالیت‌ها و اقدامات کلان و دولتی کند که بعضاً کند و مبتنی بر ساختار اصلاح از بالا به پایین است که عمدتاً بدون توجه به استعدادها و تنها برای دستیابی به کلیتی از پیش تعیین شده صورت می‌گیرد.

برای دستیابی به راهکارهای مطلوب و طرح‌های قابل تحقق در زمینه احیای بافت‌های قدیمی، در این مقاله سعی شده است با نگرش جامع‌گرا مجموعه‌ای از نمونه‌های موردی در سه حوزه کشورهای توسعه یافته، در حال توسعه و تجارب ایران بررسی شوند، نتایج حاصل از بررسی و مقایسه میان نمونه‌های کشورهای مختلف با نمونه مشابه ایرانی نشان‌دهنده شباهت‌ها و تفاوت‌های آنها است. از آنجا که هر کدام از طرح‌ها در بستر خاص خود صورت گرفته و حتی بعضاً از نظر زمانی نیز با یکدیگر مشابهت ندارند، مقایسه آنها با یکدیگر شاید نتواند به نتیجه درستی بیانجامد اما در عین حال تحلیل کیفی داده‌ها می‌تواند راهکارهایی را در توسعه طرح‌ها ارائه دهد.

روش تحقیق

بررسی تطبیقی به عنوان یکی از تاکتیک‌های روش تحقیق مورد پژوهی مطرح است. سابقه مطالعات تطبیقی به ساحت مردم‌شناسی، اواسط قرن حاضر (دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی) توسط کسانی نظیر آموس راپاپورت و ادوارد تی‌هال مورد تحلیل قرار گرفته و جنبه‌های مختلف آن تبیین شده است. ادوارد تی‌هال در کتاب «بعد پنهان»، درک عمیق‌تری را حاصل ترکیبی از چندین داده حسی می‌داند که شامل شنوایی، شنوایی، حرکتی و بویایی. اما انگاره و تجزیه هر کدام از طریق فرهنگ صورت می‌پذیرد. پس صحیح‌ترین جز قبول این واقعیت وجود ندارد مردمی که

در فرهنگ‌های مختلف رشد می‌یابند در جهان‌های حسی متفاوت از هم زندگی می‌کنند. این مطالعات به مطالعات بینا فرهنگی شهرت دارد. نتایج چنین مطالعات می‌تواند به عنوان معیارها و ضوابط، در اختیار برنامه‌ریزان و طراحان قرار می‌گیرد تا آنها در جهت تطبیق طرح‌های خود با بسترهای فرهنگی، انسانی و اجتماعی قرارگاه‌های مختلف به توفیق نایل شوند.

در پروژه‌های شهرسازی، روش‌های مطالعات تطبیقی سابقه کمتری دارد. در این زمینه می‌توان به نتایج حاصل از بررسی تطبیقی تجارب مرمت شهری در ایران و جهان اشاره کرد بر اساس این مقاله، توجه

به اهداف اجتماعی در کشورهای مختلف به صورت یکسان مورد توجه بوده است.

در این مقاله در ابتدا به صورت تحلیلی، منابع علمی این حوزه بازخوانی شد، نمونه‌هایی که از لحاظ تکرار یا فراوانی تعداد تنوع زیادی داشته و از مهمترین فعالیت‌ها و اقدامات در حوزه مرمت شهری بودند انتخاب گردیدند و با استفاده از روش تحقیق مورد پژوهی و راهکارهای ترکیبی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتیجه‌گیری نهایی نیز حاصل جمع‌بندی‌های قبلی و دستاوردهای حاصل از نمونه‌های موردی تحلیل شده می‌باشد. به همین سبب روش تحقیق استدلال منطقی برای این بخش در نظر گرفته شده است.

جدول ۱: بررسی تطبیقی پروژه‌های مرمت شهری در کشورهای توسعه یافته

مهمترین اهداف		پروژه
فرهنگی- مذهبی	اجتماعی	
<p>احداث مکان‌های فرهنگی و هنری</p> <p>برگزاری همایش‌های مختلف</p> <p>کلیسای جامع برادفورد با برنامه رستال تابستانی</p>	<p>ترغیب کسب و کار خلاق که در منطقه برقرار شود و رشد کند و فعالیت‌های فرهنگی و طراحی را در منطقه ارتقاء بخشد.</p> <p>کار تنگاتنگ با مردم محلی برای تضمین کارآمد بودن و مطابق بودن ابتکار عمل آنها</p>	<p>بیماری محله لیتل ژرمنی، برادفورد</p>
<p>جذب گردشگری</p>	<p>ایجاد روح وحدت در میان جواهرسازان</p> <p>رونق جواهرفروشی به صورت صنف فعال</p> <p>محافظت و تقویت کیفیت‌های طبیعی، معماری، تاریخی</p>	<p>خیابان و بهسازی محله جواهر</p> <p>میرنگام</p>
<p>توسعه گردشگری</p>	<p>مشارکت عظیم اقشار اجتماعی و دست‌اندرکاران</p> <p>حضور مردم به عنوان عاملی برای ایجاد محیطی زنده</p> <p>دادن جانی تازه به خیابان‌های محله</p>	<p>بازسازی در مرکز شهر لندن، گیت گاردن</p>
<p>احساسی از پیوستگی به سنت‌ها و تاریخ محله</p>	<p>افزایش توان اجتماعی منطقه در ارتباط با کل شهر</p>	<p>بازسازی منطقه جیب ساید لندن</p>
<p>تقویت ارزش‌های فرهنگی و بومی که لازمه گسترش صنعت جهانگردی است.</p>	<p>تقویت حیات اجتماعی قدیم شهر</p>	<p>شهر یورک: حفاظت، تصویر و نگهداری از ریخت و عناصر شبکه آن</p>
<p>تقویت ارزش‌های فرهنگی و بومی که لازمه گسترش صنعت جهانگردی است.</p>	<p>تداوم زندگی در بافت</p>	<p>حفاظت و بهسازی شهری، چستر، انگلستان (۷)</p>
<p>فرهنگ به عنوان مکانیزم احیاء شهر</p> <p>جلوگیری از ساده‌انگاری فرهنگ</p>	<p>تغییر تصویر زوال و تباهی محله</p> <p>توجه به حوزه مشارکت عمومی</p> <p>طرح عمل اجتماعی ضروری</p>	<p>تجدید حیات شهری، باریو ال راوال، بارسلون، اسپانیا</p>

۲- بررسی نمونه‌های موردی

مقایسه تجارب مرمت شهری که در ایران انجام یافته، با تجاربی که در دیگر کشورهای جهان به انجام رسیده، این موقعیت را فراهم می‌آورد که بتوانیم با دقت بیشتری به ارزیابی دستاوردهای مرمت شهری در شهرهای تاریخی ایران بپردازیم. تجارب کشورهای دیگر از آن جهت می‌تواند بسیار مفید باشد که آگاهی از آنها و سیر تداوم و تحول ایشان، تبیین‌کننده ادبیات جهانی مرمت شهری و تاثیر منشورها و قطعنامه‌های مرمت شهری بر فعالیت‌های مرمتی مربوط می‌باشد.

نمونه‌های انتخاب‌شده در این پژوهش عبارتند از:
کشورهای توسعه‌یافته: تجربه‌هایی چون بهسازی

بافت کهن محله‌ی لیتل ژرمنی در مرکز برادفورد، انگلستان؛ بازسازی محله‌ی بازار براق، لیس مارکت، ناتینگهام؛ بازآفرینی شهری محله کوونت گاردن در مرکز شهر لندن؛ محله لوور داون تاون (لودو)، دنور؛ احیا و بهسازی محله جواهر فروشان، بیرمنگام؛ و غیره.

■ **کشورهای در حال توسعه:** بهسازی بافت تاریخی قاهره مصر؛ بهبود بخشی شهری «نین بو» در چین ۱۹۹۲؛ شهر تاریخی اورشلیم ۱۹۹۵؛ زندگی جدید در مرکز شهر تونس ۱۹۹۰؛ باز زنده‌سازی شهر اصیله مراکش ۱۹۷۸؛ بازسازی شهر تاریخی موستار بوسنی و هرزگوین ۱۹۹۸؛ باززنده سازی شهر تاریخی هبرون

فلسطین ۱۹۹۵؛ و غیره.

■ **تجربه‌های ایرانی:** طرح بهسازی و نوسازی پیرامون حرم مطهر امام رضا (ع) ۱۳۷۸؛ طرح حفظ، احیا و بهسازی بافت تاریخی سمنان؛ محلات اسفنجان و ناسار ۱۳۶۸؛ احیای مجموعه کریمخانی شیراز ۱۳۷۱؛ طرح بهسازی و نوسازی محله فیض‌آباد کرمانشاه ۱۳۷۶؛ مرمت شهری در محورهای فرهنگی تاریخی اصفهان؛ جماله ۱۳۷۹؛ و غیره مورد بررسی قرار گرفته‌اند. بیست نمونه شاخص از کشورهای توسعه‌یافته، در حال توسعه و تجربه‌های ایرانی در نظام مدل تحلیلی تطبیقی حاصل، در جداول ۱ و ۲ مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

جدول ۲: بررسی تطبیقی پروژه‌های مرمت شهری در کشورهای در حال توسعه

مهمترین اهداف		پروژه
فرهنگی - مذهبی	اجتماعی	
توجه محلی، ملی و بین‌المللی به این ناحیه	تاکید بر ویژگی‌های تاریخی توریسم فرهنگی	حفاظت و بازآفرینی محله سیبو، رومانی
حفظ شهر تاریخی تاکید بر مجموعه‌های یادمانی	مشارکت فعال مردم محلی	بافت تاریخی قاهره
حفاظت میراث فرهنگی برای بهبود بخشی شهر	ایجاد انرژی برای توسعه و کمک به ایجاد هویت مثبت و غرور شهروندی	نین بو- چین (حفاظت میراث فرهنگی برای بهبود بخشی شهری)
صیانت از هویت و میراث شهری	مشارکت اجتماعی در تصمیم‌سازی طرح مرمت مردمی (غیررسمی) بازآفرینی اجتماعی به منظور بهبود شرایط و استانداردهای زندگی	شهر تاریخی اورشلیم (باززنده‌سازی به منظور ایفا)
توسعه توریسم فرهنگی	توسعه ساختارهای اجتماعی مرکز شهر	زندگی جدید در مرکز شهر تونس
رونق صنعت توریسم	توجه به دگرگونی‌های سریع اجتماعی شهری	باززنده‌سازی هونزا و بالتیستان، سرحدات شمال پاکستان

جدول ۳: بررسی تطبیقی پروژه‌های مرمت شهری در تجربه‌های ایرانی

پروژه	مهمترین اهداف	
	اجتماعی	فرهنگی- مذهبی
مشهد- طرح بهسازی و نوسازی پیرامون حرم مطهر امام رضا	تجهیز هسته اصلی مرکز شهر مشهد ایجاد علاقه‌مندی در مردم جهت همراهی با تحولات حفظ پیوندهای ذهنی با بافت تاریخی مشارکت مردمی	هماهنگی و هم‌پوندی عناصر کالبدی با ارزش‌های فرهنگی و مذهبی در پیوند با شان حرم مطهر
کرمانشاه- طرح بهسازی و نوسازی محله فیض آباد	ارتقای کیفیت زندگی و گسترش حیات مدنی بافت قدیم اصلاح ساختار فرهنگی و اجتماعی استفاده بهینه از ظرفیت‌های توسعه شهری	حفظ پیوند با گذشته احیای نقش تاریخی بافت در شهر
سمنان- طرح حفظ، احیا و بهسازی محلات اسفنجان و باسار	حفظ و احیای ارزش‌های موجود افزایش تراکم جمعیت بافت حفظ ارزش اجتماعی مسکن به روز کردن زندگی در بافت	حفظ ابنیه با ارزش مذهبی بافت
شیراز، احیاء و بازسازی محور سنگ سیاه	افزایش امنیت اجتماعی خروج متادان از محل بازگرداندن ساکنین بومی جذب توریست	تعبیر و ارتقای رفتار فرهنگی مردم محله
رست شهری و احیاء فرهنگیش تاریخی تهران	آمادسازی شرایط برای جلب گردشگر	غنی کردن کیفیت فرهنگ شهر ارتقای فرهنگ شهرنشینی شهروندان
مرمت شهری در محوهای فرهنگی- تاریخی اسفهان، حفا	حفظ ارزش‌های ماندگار در محله بازگرداندن هویت اجتماعی محله	نگهداشت گردشگر در محله ایجاد قطب آموزشی-فرهنگی- پذیرایی در محله
طرح بهسازی و ساماندهی اراضی شرق بازار ارومیه	ایجاد یک کانون فعال شهری رونق فعالیت‌های شهری هم‌شان با محیط حفظ و بازبازی هویت اصیل شهر	بیان سابقه حیات تاریخی شهر

۳- تجزیه و تحلیل

در این بخش نتایج حاصل از دسته‌بندی تکمیلی پروژه‌های مرمت شهری در سه حوزه کشورهای توسعه‌یافته، در حال توسعه و ایران، با نتایج بررسی‌های اولیه، در ماتریس واحدی گردآوری شده است. تکرار موارد مذکور دلیلی بر اهمیت موضوع و همچنین ملاکی جهت بررسی‌های تطبیقی میان پروژه‌ها بوده است. در ماتریس ذیل، علامت ●، نشان دهنده وجود عنصر مورد نظر در بررسی‌های تکمیلی و اولیه را داشته علامت ○، نشان از وجود عنصر در بررسی‌های اولیه و مطالعات اجمالی - پیش از مشخص شدن عناصر دسته‌بندی - دارد و علامت □ عدم بررسی موضوع در کشورهای مذکور را نشان می‌دهد. تحلیل نتایج حاصل از دسته‌بندی رهیافت‌های مرمت شهری در پروژه‌های گوناگون خارجی و داخلی، از آن جهت سودمند است که بتواند در انجام پروژه‌های آتی، به طرق مطلوب به کار آید. دستاوردهای مقایسه‌ای مربوط به شرح جدول شماره ۴، قابل دسته‌بندی می‌باشند:

۴- نتیجه‌گیری

■ در حوزه اجتماعی، مهمترین مسئله، توجه به مرمت با مشارکت اجتماعی بوده که در خصوص کشورهای پیشرفته و کشورهای در حال توسعه این موضوع از ارزش و توجه بیشتری نسبت به نمونه‌های مشابه در ایران برخوردار بوده است. این مشارکت در بخش‌های مختلف مورد توجه بوده چنان که صرفاً به مشارکت مردم بسنده ننموده‌اند و در طرح‌های مرمتی و در مباحث مختلف از برنامه تا ساخت و نگهداری، سعی در مشارکت دادن افراد و نهادهای مختلف (مطابق با نیاز) بوده است.

■ قرار گرفتن در کانون توجهات ملی و بین‌المللی از جمله موارد مهمی است که در کشورهای پیشرفته به عنوان یکی از اهداف اجتماعی در نظر گرفته شده است.

■ از جمله مسائلی که بافت‌های تاریخی همیشه روبرو با آن هستند، احساس ذهنی مبنی بر ویرانگی، نامناسب بودن و فاقد حیات اجتماعی بودن است. در نمونه‌های مورد بررسی کشورهای پیشرفته، توجه به تغییر این نوع ذهنیت درباره بافت‌های تاریخی بسیار مهم بوده است.

■ توجه به ایجاد روح وحدت در میان مشاغل یا گروه‌های خاصی از جامعه بافت‌های تاریخی از یکسو به لحاظ اقتصادی ولی از سویی دیگر به عنوان یک هدف اجتماعی در کشورهای پیشرفته مورد نظر بوده است.

■ در کشورهای در حال توسعه، به مسئله «توسعه» در طول زمان برای بافت‌های تاریخی و رشد ساختارهای اجتماعی مراکز قدیمی شهر به عنوان ابزاری جهت توسعه (خاصه در حوزه اجتماعی) توجه شده است. استفاده از راهکارهایی در راستای ایجاد انرژی برای توسعه نیز مسئله قابل توجهی است که در نمونه‌های مورد بررسی در ایران کمتر به آن اشاره شده است در حالی که به نظر می‌رسد برای ایران به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه این موضوع می‌بایست بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

■ مهیا کردن شرایط اجتماعی برای پذیرش گردشگر به عنوان یک هدف قابل توجه اجتماعی تنها در نمونه‌های

جدول ۴: مقایسه تحلیل تجارب مرمت شهری به لحاظ اهداف فرهنگی

اهداف فرهنگی- مذهبی	کشورهای پیشرفته	کشورهای در حال توسعه	ایران	اهداف فرهنگی- مذهبی	کشورهای پیشرفته	کشورهای در حال توسعه	ایران
ایجاد احساسی از پیوستگی به سنت‌ها و تاریخ	●	○	○	هماهنگی و هم‌پوندی عناصر کالبدی با ارزش‌های فرهنگی و مذهبی	○	○	○
ایجاد قطب آموزشی- فرهنگی- پذیرایی در محله	○	○	●	تقویت ارزش‌های فرهنگی و بومی که لازمه گسترش صنعت جهانگردی است	●	○	○
ایجاد سنت‌های قدیم، آداب، رسوم و فرهنگ	○	○	○	توجه به ارزش‌های معماری و ویژگی‌های تاریخی	●	○	○
ایجاد قطب فرهنگی- گردشگری	○	○	○	فرهنگ به عنوان مکانیزم احیاء شهر	●	○	○
حفظ پیوند با گذشته	○	○	○	بیان سابقه حیات تاریخی شهر	●	○	○
حیاتی نقش تاریخی بافت در شهر	○	○	○	حفظ هویت فرهنگی شهر	●	○	○
عس کردن کیفیت فرهنگ شهر	○	○	○	حیانت از هویت و میراث شهری	○	●	○
ایجاد غرور شهروندی و هویت فرهنگی	○	○	○	جذب و توسعه گردشگری	○	○	○
حیوگرایی آسان‌انگاری فرهنگ	○	○	○	اقدامات حفاظتی کالبدی-فضایی (برای ساماندهی بخش قدیم شهر به عنوان یکی از زیباترین مراکز مسکونی)	○	○	○
صمد خاطره و هویت ارزش‌های اصیل فرهنگی- اجتماعی با توجه به نیازهای امروزی	○	○	○	تاکید بر مجموعه‌های پادمانی	●	○	○
تعبیر و ارتقای رفتار فرهنگی مردم محله	○	○	○	ارتقاء کیفیت فرهنگی	○	○	○

جدول ۵: مقایسه تحلیل تجارب مرمت شهری به لحاظ اهداف اجتماعی

اهداف اجتماعی	کشورهای پیشرفته	کشورهای در حال توسعه	ایران	اهداف اجتماعی	کشورهای پیشرفته	کشورهای در حال توسعه	ایران
مرمت با مشارکت مردم (مشارکت اجتماعی در طرح)	●	●	●	قرار گرفتن در کانون توجهات ملی و بین‌المللی	○	○	○
خارج کردن اقشاری که باعث ناهنجاری در بافت می‌شوند	○	○	○	ایجاد مکانی همگانی برای فراهم آوردن فضای ملموس برای آیندگان	○	○	○
بالا بردن تراکم جمعیت	○	○	○	بروز کردن زندگی در بافت	○	○	○
ارتقای ارزش‌های اجتماعی مستتر در بافت	○	○	○	بالا بردن امنیت در محیط	○	○	○
افزایش توان اجتماعی منطقه در ارتباط با کل شهر	●	○	○	اعتمادسازی به نهادها و ارگان‌های تصمیم‌ساز	○	○	○
باز آفرینی اجتماعی به منظور بهبود شرایط و استانداردهای زندگی	○	○	○	استفاده از تعامل میان تلاش اجتماعی و تجربیات فنی	○	○	○
تداوم زندگی در بافت	●	○	○	ارتقای کیفی زندگی	○	○	○
احیاء سازمان شهری بافت کهن و ارتقاء کیفیت حیات مدنی	●	○	○	رونق فعالیت‌های شهری هم‌شان با محیط	○	○	○
حفظ ارزش‌های ماندگار در محله	○	○	○	توجه به دگرگونی‌های سریع اجتماعی - شهری	○	○	○
افزایش حس تعلق ساکنان	○	○	○	ایجاد انرژی برای توسعه	○	○	○
تعادل میان بخش قدیم و جدید	●	○	○	مشارکت بخش خصوصی	○	○	○
توجه به حضور میراث فرهنگی به عنوان بخشی از زندگی روزانه مردم	○	○	○	ایفا و حفظ ساکنان بومی در بافت	○	○	○
بازگرداندن هویت اجتماعی محله	○	○	○	حفظ هویت بافت تاریخی	○	○	○
حضور مردم به عنوان عاملی برای ایجاد محیطی زنده	●	○	○	توجه به ارزش‌های معماری و ویژگی‌های تاریخی	○	○	○
توسعه ساختارهای اجتماعی مرکز شهر	○	○	○	تقویت حیات اجتماعی شهر قدیم	○	○	○
تغییر تصویر زوال و تباهی محله	●	○	○	اسکان بیشتر جمعیت در بافت قدیم	○	○	○
حفظ پیوندهای ذهنی با بافت تاریخی	○	○	○	ایجاد علاقه‌مندی در مردم جهت همراهی یا تحولات	○	○	○

مورد نظر است و در دیگر نمونه‌ها و دیگر کشورها، این موضوع در حوزه اجتماعی مورد توجه بوده است. آماده کردن شرایط اجتماعی و بعضاً سیاسی در کشور ایران به موضوعی خاص و ویژه مورد توجه است.

کشورهای پیشرفته در برخی از موارد در مواجهه با اقشار اجتماعی ساکن بافت‌های نوسازی، تصمیم‌هایی مبتنی بر تعویض یا عدم تعویض مورد نظر بوده است. در دیگر کشورها، موضوع توجه شده است و در ایران برای کم نمودن ناهنجاری‌های بافت سعی در کردن گروه‌های ناهنجار از بافت بوده است. در کشورهای پیشرفته تضمین اسکان و حفظ ساکنین بافت به میزان بیشتری مورد توجه بوده است.

به به سنت‌های بومی و تقویت ارزش‌های بومی در کشورهای پیشرفته بیشتر از مسائل فرهنگی و سنتی بوده است به عبارتی در این کشورهای در حال توسعه و در نمونه‌های مسائلی کلی‌تر و فراگیرتر مانند ایجاد غرور شهروندی و هویت فرهنگی، حفظ هویت ملی شهر، حفظ میراث فرهنگی شهر، صیانت از هویت و میراث شهری و ادبیات مشابه طرح گردیده است. برخلاف آن، در کشورهای پیشرفته، کمتر از چنین ادبیاتی برای فرهنگی استفاده شده و بیشتر اهداف فرهنگی در حوزه‌های روابط اجتماعی و حیات بافت مورد توجه بوده است.

حوزه فرهنگی مسائلی مانند حفاظت کامل از بافت قدیمی و اعطای نقش عمده به گری، تجدید حیات فضاهای باارزش، باززنده‌سازی و تجدید ارزش نوسازی و مرمت، ضوابط مشابهی هستند که در کشورهای مختلف (با تغییر میزان حساسیت) وجود

حوزه فرهنگی، عمده‌ترین مسئله در کشورهای پیشرفته، جذب گردشگری و توجه یسم فرهنگی است؛ هرچند تمیز دادن توریسم فرهنگی با توریسم اقتصادی چندان نیست ولی به هر صورت توجه به اهداف فرهنگی در مواجهه با موضوع توریسم، عی جدی در پروژه‌های بررسی شده است. ■

ترای معماری از دانشگاه تهران و عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی جندی‌شاپور، تان

کترای معماری از دانشگاه تهران و عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

منابع:

۱. حناچی، پیروز؛ خادم زاده، محمدحسن، شایان، حمیدرضا، کامل نیا، حامد، مهدوی نژاد، جواد. بررسی تطبیقی تجارب مرمت شهری در ایران و جهان بانگاه ویژه به بافت تاریخی شهریزد، تهران: انتشارات سبحان نور با همکاری پایگاه میراث فرهنگی شهر تاریخی یزد، ۱۳۸۶
 ۲. تی‌هال، ادوارد. بعد پنهنان، ترجمه منوچهر طبیعیان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۵
 ۳. شایان، حمید رضا و حجت وثاق؛ تبیین مدل تطبیقی تجارب مرمت شهری در ایران و جهان، همایش بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، مشهد، ۱۳۸۷
 ۴. تسزدل استیون، تنراک و تیم هیث، احیای محله‌های صنعتی و تجاری (لیس مارکت، جولری کوارتر، لیتل ژرمنی، لیور داون تاون)، مترجم: بهرام معلمی، هفت شهر، شماره اول، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۷۹
 ۵. اسداللهی، شیوا. طرح حفاظتی کاونت گاردن در لندن، معماری و فرهنگ، شماره ۸، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، بهار ۱۳۸۰
 ۶. پاول، کن. طراحی شهری در بافت موجود، نگاهی به طراحی شهری ترفال. شارستان، شماره ۷، تهران: ۱۳۸۰
 ۷. حبیبی محسن، مقصوده ملیحه. مرمت شهری، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۱
 ۸. جوهانین، جو سی اس. فرهنگ به عنوان ابزاری برای تجدید حیات شهری، مترجم محمدرضا حقی، آبادی، شماره ۴۵، تهران: ۱۳۸۳
 ۹. آنتونیو، جیم. بافت تاریخی قاهره، ترجمه نیلیز هنرور هفت شهر، شماره دوم، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۷۹
 ۱۰. تین بو، چین. حفاظت میراث فرهنگی برای بهبود بخشی شهری، مترجم: حبیب جباری، هفت شهر، شماره دوم، ۱۳۷۹، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی.
 ۱۱. عرفانیان، مونا. سیری در تجربه‌های مداخله در بافت مرکزی مشهد، هفت شهر، شماره دوم، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۰
 ۱۲. اسداللهی، شیوا. طرح مرمت شهری بافت مرکز تاریخی کرمانشاه، هفت شهر، شماره چهارم، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۱
 ۱۳. رضازاده راضیه، مصطفی عباس زادگان، نگاهی به طرح حفظ، احیا و بازسازی بافت تاریخی سمنان، هفت شهر، شماره چهارم، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۱
 ۱۴. میر میران، سیدهادی، طرح احیای مجموعه کریمخانی شیراز، معماری و فرهنگ، شماره ۷، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۷۹
 ۱۵. صفامنش، کامران. تجربه مرمت شهری و احیای فرهنگی بخش تاریخی تهران، آبادی، شماره ۴۵، تهران: ۱۳۸۳
 ۱۶. صالحی میلانی، ساسان. باقری بهشتی، شیدا. بررسی تطبیقی اقدامات مرمت شهری در محورهای فرهنگی و تاریخی اصفهان، آبادی شماره ۴۵، ۱۳۸۳
 ۱۷. صفامنش، کامران و سنجایی علی. فرآیند طراحی شهری در برنامه‌ریزی، طراحی و تحقق طرح، طرح احیای بازار ارومیه، هفت شهر، شماره چهارم، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۱
- 18-Arkrou, Semia, "New Life for the Medina of Tunis" IRAN, Architecture for Changing Societies, Edited by Philip Jodidio, Aga Khan Award For Architecture, Yazd, Iran, 2002
- 19-Bianca, Stefano, "Revitalize to Survive the Old City of Jerusalem" IRAN, Architecture for Changing Societies, Edited by Philip Jodidio, Aga Khan Award For Architecture, Yazd, Iran, 2002